

UDK 27-312.47: -423.77/-423.79-428-3ABR

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 4. 6. 2009.

Prihvaćeno: 15. 10. 2009.

MARIJA – NOVI ABRAHAM?

Marija PEHAR

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb

marijape@yahoo.com

Sažetak

Polazeći od već poznatih teoloških paralelizama kao što su: Krist – novi Adam i Marija – nova Eva, u radu se postavlja pitanje opravdanosti paralelizma Marija – novi Abraham. Postavljajući na početku tezu da je Mariju na temelju sličnosti vjere moguće nazvati novim Abrahamom, u radu se najprije na temelju egzegetskih rezultata istražuje Abrahamova vjera, kako je ona prikazana na dva novozavjetna mjesta: Rim 4,16-22 i Heb 11,8-19, da bi zatim bila konfrontirana s Marijinom vjerom, kako je prikazana uglavnom u Lk 1, ali i na nekim drugim novozavjetnim mjestima.

Pokazano je kako se temeljne značajke Abrahamove i Marijine vjere u potpunosti poklapaju te se Mariju, zbog sličnosti s Abrahamom zadobivene po identitetu koji proizlazi iz poslušne vjere u Božju svemoć, s pravom može nazivati novim Abrahamom. Ovaj joj se naslov, doduše, ne može pridavati u smislu već postojećih paralelizama između Novoga i Staroga zavjeta, dakle u smislu dijalektičke konfrontacije s Abrahamovom vjerom, nego u smislu kontinuiteta Abrahamove vjere kao i njezine konkretizacije i aktualizacije. Marija stoji na početku novoga Božjega naroda, jednakom vjerom kakvom je Abraham stajao na početku prvoga Božjega naroda. Tom se istom abrahamovsko-marijanskom vjerom događa i kristološko ispunjenje, koje Marijom dovršava obećanje dano njenom praocu i još jednom pokazuje da Bog svojim darom uvijek nadvisuje granice obećanoga.

U radu se zaključno ističe da naslov »Marija – novi Abraham« nema smisao tek kao još jedan marijanski naslov, nego upućuje na moguće ekumenske relevantnosti, kao i na važnost egzistencijalne dosljednosti u životu vjernika, pogotovo s obzirom na bitne značajke abrahamovsko-marijanske vjere: vjere u Božju svemoć i vjere kao poslušnost.

Ključne riječi: Abraham, Marija, vjera, poslušnost, Božja riječ, Božja svemoć, »Marija – novi Abraham«.

Uvod

Već od najranijega doba kršćani svoju vjeru shvaćaju i doživljavaju kao veliku novost, ali ne izolirano, nego kao novost unutar sveukupnosti Božjeg odnosa s čovjekom i svijetom, unutar sveukupne povijesti spasenja. Tako promatrana, kršćanska je vjera dovršenje i usavršenje cjelokupne povijesti spasenja. Isus Krist stoji u središtu ove povijesti, ali on je ujedno i njezin vrhunac i njezino dovršenje. Naglašen je paralelizam Krist – novi Adam, kao i paralelizam otkupljenje – novo stvaranje. Ono što je palo u prvom Adamu, obnovljeno je u novom Adamu.¹ Želi se reći: ono što nije uspjelo u prvom čovjeku, ono što je prvi čovjek upropastio, obnovio je Bog svojim Sinom, drugim Adamom, i to na savršen način. Time je dovršeno Očevo djelo stvaranja i to tako da posljednje u izobilju nadvisuje prvo.

U tom kontekstu promatranja novosti i uzvišenosti kršćanstva u odnosu na cjelokupnu povijest spasenja, pogotovo na njezin početak, u Crkvi se koristio već vrlo rano i jedan drugi paralelizam: Marija – nova Eva. Nalazimo ga već kod Justina mučenika u 2. stoljeću. On piše o djevici Evi koja je, nakon što je od zmije primila riječ, rodila grijeh i smrt. Nasuprot njoj stavlja djevicu Mariju koja je, puna vjere i radosti, od anđela primila radosnu vijest te je bila ispunjena Duhom Svetim i osjenjena snagom Svevišnjega, zbog čega je sveto, koje je od nje rođeno, Sin Božji.² Podudarnost između Eve i Marije prepoznaje Justin u djevičanstvu i materinstvu obiju žena, kao i u činjenici da su obje izgovorile riječi koje su ostavile snažne posljedice na cijelu povijest spasenja.³ Posljedični karakter čina dviju žena još više naglašavaju riječi svetoga Jeronima kojima uspoređuje Evu i Mariju. On jednostavno kaže: »po Evi smrt, po Mariji život.«⁴ Time naglašava da je Evinim činom na sve nas prešao grijeh, dakle smrt, a Marijinim nam je činom svima darovano spasenje, dakle život.

Ovdje ne želimo analizirati razloge Evina postupka. Čini se da u temelju ljudskoga bića stoji čežnja za cjelovitim ostvarenjem, za nadilaženjem samoga

¹ Usp. 1 Kor 15,21-22; Rim 5,18-19.

² Usp. Justin der MÄRTYRER, *Dialog mit dem Juden Trypho (Dialogus cum Tryphone)*, u: JUSTINUS, *Dialog; Pseudo-Justinus, Mahnrede*, Kempten – München, 1917., 163-164.

³ Usp. Burkhard FEUERSTEIN, *Maria, Mutter Gottes – wirklich auch unsere Mutter? Dogmatische Aspekte*, u: *Theologisches, Katholische Monatsschrift*, 37 (2007.) 11/12, 381-392, ovdje 385.

⁴ Usp. JERONIM, *Epistola* 22, 21, PL 22, 408. Ove će Jeronimove riječi ponoviti i Drugi vatikanski koncil, preuzimajući u osmome poglavlju Dogmatske konstitucije o Crkvi usporedbu: Eva – Marija (LG, 56.63). Ponavljajući, osim toga, i riječi sv. Ireneja, Koncil stavlja naglasak na Evinu nevjeru i neposlušnost, koje Marija ispravlja svojom vjerom i poslušnošću. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 56, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008. (dalje: LG).

sebe, za onim uvijek većim, a ta se čežnja može izraziti kao nutarnja potreba čovjeka da bude kao Bog. Ona se može razumjeti već iz stvorenosti čovjeka na sliku Božju. Čovjek, stvoren od Boga da bude kao Bog, ne može u sebi nikada zatamiti ni zaboraviti tu čežnju s kojom je stvoren. Ostvarenje ove slike i sličnosti upisano je u ljudsko biće kao temelj i kao cilj, te je nemirno srce ljudsko dok se ne smiri u cilju za koji je stvoreno.⁵ Kolikogod to na prvi pogled možda iznenađujuće zvučalo, čini se da ista nutarnja čežnja vodi Evu i Mariju: biti kao Bog. Razlika je u tome što Eva, vođena posijanom sumnjom, vjeruje da tu sličnost može ostvariti mimo Boga, svojom snagom i djelovanjem, čak i protiv Boga, jer se njezino djelovanje izričito protivi Božjoj volji, dok se Marija, nošena povjerenjem u riječ Božju, prepušta darovanosti i surađuje s njom. Zato se slikom: Marija – nova Eva ističe uzvišenost novoga koje se dogodilo po Mariji.

Osim već spomenutih paralelizama Marija – nova Eva ili Krist – novi Adam, nisu rijetki i drugi paralelizmi Staroga i Novoga zavjeta.⁶ U njima se uvijek naglašava skrivenost Novoga zavjeta u Starome (temeljna Božja intencija s čovjekom i svijetom nepromijenjena je od početka svijeta) i ispunjenost, dovršenje i usavršenje Staroga u Novome (u Sinu je Bog ispunio i premašio sva svoja obećanja). U tom premašivanju staroga i jest novost novoga. Zato se novozavjetni likovi nazivaju imenima starih, ali s oznakom novoga.

U kontekstu različitih paralelizama Staroga i Novoga zavjeta nameće se jedan koji ćemo ovdje pokušati razmotriti. Riječ je o paralelizmu Marija – novi Abraham. Nije novost da se Mariju po vjeri uspoređuje s Abrahamom, ali ju se ipak nikada ne naziva novim Abrahamom. Ima tomu barem dva razloga. Prvo, neuobičajeno je uspoređivati likove različitih rodova (Abraham je muškarac, Marija žena), a drugo, neuobičajena je usporedba u kojoj novozavjetni lik ne bi znakovito ukazivao na upravo navedenu novozavjetnu perfekciju u odnosu na Stari zavjet. Abraham je lik savršenoga starozavjetnoga vjernika, koji se upravo zbog savršenstva svoje vjere stavlja za uzor i vjerniku Novoga zavjeta, štoviše, naziva ga se ocem vjere i novozavjetnih vjernika. Zato se u slučaju ove savršene vjere i ne očekuje novozavjetna perfekcija, koja se izražava izrazom novozavjetne novosti. Ipak se paralelizam Marija – novi Abraham

⁵ Usp. Aurelije AUGUSTIN, *Ispovijesti*, I, 1, Zagreb, 1987.

⁶ Ovi se paralelizmi najčešće primjenjuju na Krista, vrhunac svega stvorenja i vrhunac izlivenja milosti, uspoređujući ga sa značajnim ili, bolje reći, krucijalnim osobama Staroga zavjeta (usp. Poslanicu Hebrejima). Tako se npr. o Kristu govori kao o novome Mojsiju, kada se misli na dokidanje staroga i uspostavljanje novoga Božjega Zakona koje se u njemu događa, Krista se uspoređuje s Ilijom ili s Melkisedekom, kada se govori o ispunjenju proroštava Staroga zavjeta i punine objave Boga u Kristu, odnosno kada se govori o usavršavanju starozavjetnoga svećeništva u Kristu novome i savršenome svećeniku.

čini zanimljivim i vrijednim istraživanja. Je li moguće i opravdano upravo na temelju vjere Mariju nazivati novim Abrahamom?

Pozabavit ćemo se stoga ponajprije novozavjetnim izričajima o Abrahamovoj vjeri, a zatim povući usporedbu s Marijinom vjerom.

1. Abrahamova vjera

Ne ulazeći u egzegezu, nego se služeći njezinim rezultatima⁷ želimo promotriti temeljne značajke Abrahamove vjere kako je opisana na dva novozavjetna mjesta, i to Rim 4,16-22 i Heb 11,8-19.

1.1. Abrahamova vjera u Rim 4,16-22

U Poslanici Rimljanima Pavao donosi svoju poznatu tezu, koju je već u Poslanici Galaćanima gorljivo zastupao, naime da je čovjek opravdan vjerom, a ne djelima Zakona. »Sada se pak izvan Zakona očitovala pravednost Božja, posvjedočena Zakonom i Prorocima, pravednost Božja po vjeri Isusa Krista, prema svima koji vjeruju. Ne, nema razlike! Svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja; opravdani su besplatno, njegovom milošću po otkupljenju u Kristu Isusu« (Rim 3,21-24). Svoj stav Pavao potkrjepljuje autoritetom Pisma, navodeći snažan primjer Abrahama, praoca izabranoga naroda, kojega i Židovi i kršćani smatraju primjerom besprijeorne vjere. No dok Židovi u Abrahamu vide prvenstveno primjer vjerne poslušnosti Zakonu i zapovijedima, Pavao u njemu vidi primjer temeljnog pouzdanja u Boga.⁸ Zato on i naglašava kako je Abrahamovo obrezanje posljedica (ovjerovljenje) opravdanja po vjeri, a ne preduvjet toga opravdanja (Rim 4,9-12), dakle Božje obećanje nije dano Abrahamu na temelju ispunjenja djela Zakona nego na temelju opravdanja po vjeri

⁷ Usp. Heinrich SCHLIER, *Der Römerbrief*, Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament, VI, Freiburg – Basel – Wien, 1977.; Ulrich WILCKENS, *Der Brief an die Römer*, EKK, VI/1, Zürich – Einsiedeln – Köln, 1978.; Rudolf PESCH, *Römerbrief*, Die Neue Echter Bibel, Kommentar zum Neuen Testament mit der Einheitübersetzung, VI, Würzburg, 1994.; Thomas SÖDING, *Die Antwort des Glaubens. Das Vorbild Abrahams nach Hebr 11*, u: *IKZ Communio*, 24 (1995.), 394-408; Erich GRÄSSER, *An die Hebräer*, EKK, XVII/3, Zürich – Neukirchen – Vluyn, 1997., 120-150; Božo LUJIĆ, *Abraham unutar »oblaka svjedoka« vjere* (Heb 11,8-19), u: *Bogoslovska smotra*, 76 (2007.) 3, 733-754, kao i cijeli taj broj Bogoslovske smotre s mnoštvom izvrsnih priloga o Abrahamu; Mario CIFRAK, *Vjera praotaca u Poslanici Hebrejima 11*, u: Ivan ŠPORČIĆ (ur.), *Stari zavjet – vrelo vjere i kulture*, Zbornik radova interdisciplinarnog međunarodnog simpozija, Rijeka – Zagreb, 2004., 192-207.

⁸ Usp. Marijan VUGDELIJA, *Svjedočanstvo Pisma za Abrahamovo opravdanje vjerom* (Rim 4,1-25), u: *Bogoslovska smotra*, 76 (2006.) 3, 633-694, ovdje 644.

(Rim 4,13-17). Ta je vjera, utemeljena na Božjoj riječi, stavljena kršćanima kao uzor vjere (Rim 4,16-25), kao što je i Abraham stavljen za uzor svakom vjerniku.⁹ Ne ulazeći u primarnu Pavlovu problematiku o opravdanju ovdje želimo razmotriti o kakvoj se to vjeri radi, po kojoj je Abraham zadobio opravdanje.

O Abrahamovoj vjeri, kako je opisana u Poslanici Rimljanima, može se, prema mišljenju Heinricha Schliera, zaključiti sljedeće: 1. to je vjera u Božje obećanje, u riječ Božju; 2. to je vjera u uskrsnuće mrtvih snagom Božje riječi; 3. zatim, radi se o vjeri u nadi, i to nadi koja ne zatvara oči pred ovostranom stvarnošću, ali tu stvarnost ipak ne želi suprotstaviti snazi Božje riječi; 4. ta je vjera u napastima i sumnjama očuvana i njima još ojačana; 5. ona je prožeta povjerenjem u Božju moć da je kadar ispuniti svoju riječ; 6. i konačno, ta je vjera u temelju davanje slave Bogu.¹⁰

Abraham se veže jedino uz riječ Božju, uz njegovo obećanje »toliko će biti tvoje potomstvo« (Post 15,5). Poslanica Rimljanima citira Post 15,6 i kaže: »Povjerovala Abraham Bogu i to mu se uračuna u pravednost« (Rim 4,3.9). Kao jamstvo tog opravdanja po vjeri primio je Abraham obrezanje, kao znak da Bog potkrjepljuje i potvrđuje njegovo opravdanje. Naglašavajući opravdanje po vjeri potvrđuje se da je vjera ono što čovjek duguje Bogu, a s druge strane da Bog vjeru čovjeka prihvaća i na nju odgovara svojom dobrostivošću.

Pavlu je silno stalo pokazati kako se baštinjenje Božjih obećanja odnosi na sve koji vjerom nasljeđuju Abrahama. »Zato – zbog vjere da bude po milosti to obećanje zajamčeno svemu potomstvu, ne potomstvu samo po Zakonu, nego i po vjeri Abrahama, koji je otac svih nas – kao što je pisano: 'Ocem mnoštva naroda ja te postavljam' – pred Onim komu povjerovala, pred Bogom koji oživljuje mrtve i zove da bude ono što nije« (Rim 4,16-17). Ipak, navedeni redci više nego što opisuju Abrahamovu vjeru, opisuju Boga u kojega i kojemu Abraham vjeruje. To je Bog koji oživljuje mrtve i koji onome što nije daje biti. Abraham dakle vjeruje u stvarateljsku moć i snagu Božju, u Božju svemoć i snagu činiti čudesa. Pritom se ne misli samo na događaj stvaranja svijeta na početku vremena nego na trajno prisutnu stvarateljsku moć Božju, koja se iskazuje time što je Bog kadar nepostojeće zvati u postojanje, kao i vraćati život onome što je već mrtvo. Iz Abrahamove je vjere vidljivo kako vjerovati u Boga znači imati povjerenja u njegovu božansko-stvarateljsku snagu,¹¹ snagu koja čini čudesa i koja je samo Bogu primjerena.

⁹ Usp. Heinrich SCHLIER, *Der Römerbrief*, 121-122.

¹⁰ Usp. *Isto*, 135.

¹¹ Usp. Ulrich WILCKENS, *Der Brief an die Römer*, 275.

Abraham zaista nema nikakve druge sigurnosti da će dobiti obećano potomstvo, osim spoznaje da je obećanje koje mu je dano, dano od samoga Boga. Štoviše, realno ljudski gledano, sve se životne činjenice protive njegovu povjerenju. »U nadi protiv svake nade povjerova Abraham da postane 'ocem naroda mnogih' po onom što je rečeno: 'Toliko će biti tvoje potomstvo'. Nepokolebljivom vjerom promotri on tijelo svoje već obamrlo – bilo mu je blizu sto godina – i obamrlost krila Sarina. Ali pred Božjim obećanjem nije nevjeran dvoumio, nego se vjerom ojačao davši slavu Bogu, posve uvjeren da on može učiniti što je obećao« (Rim 4,18-21). Snažnim izrazom »nada protiv svake nade« opisana je prirodno ljudska situacija koja je sve drugo samo ne razlog nade. Abraham je već stogodišnjak (usp. Post 17,17), a i Sara je starica, te k tomu i neplodna. On promatra svoje odumrlo tijelo, promišlja o Sarinoj već ugasloj utrobi i zna da njih dvoje više ne mogu probuditi život u sebi. Ipak, realna procjena potpuno beznadne situacije ne slabi i ne koleba njegovu vjeru. Tu vjeru nikakva izvanjska beznadnost ne može oslabiti. Upravo suprotno, u realnom sagledavanju svoje slabosti okreće se Abraham Božjoj jakosti i istini Božjeg obećanja, te njegova vjera izložena kušnjama ne slabi nego još više jača.

Temeljna, dakle, značajka Abrahamove vjere jest da je ona nada, i to nada bez ikakva izvanjskoga utemeljenja,¹² nada koja nastaje samo na temelju povjerenja u izgovorenu Božju riječ. Ovdje je značajno napomenuti da Abraham ne zatvara oči pred stvarnom situacijom u kojoj se nalazi. Štoviše, on duboko promišlja o njoj. On nije sanjar nego vrlo trezven čovjek, koji dobro procjenjuje situaciju i zna prirodne zakonitosti. Njegove otvorene oči, kao i razumsko i logično razmišljanje, nisu negacija njegove vjere. Ipak, Abraham uspijeva pustiti sebe, svoje iskustvo, spoznaju i mogućnosti, te nadvladati ovu naizgled podijeljenost obećanja i stvarnosti, nade i iskustva. Sve svoje pouzdanje stavlja u Boga, sluša samo njega, oslanja se na istinitost obećanoga, »posve je uvjeren« da je Bog moćan učiniti obećano. Zato se može opravdano nadati. Njegova nada, koja je nada vjere, nema veze sa sanjarenjem koje bi proizlazilo iz ljudske nemoći nego je utemeljena u vjerodostojnosti živoga Boga. Štoviše, može se reći da »upravo u trezvenosti, koja ne previđa ljudske činjenice, čuva se nada, koja je protiv svake nade«¹³.

Tom svojom vjerom i polaganjem svih svojih nada u vjerodostojnost Božju Abraham daje Bogu slavu, iskazuje mu čast. Iskazati čast Bogu zapravo

¹² O takvoj nadi vidi također Rim 8,24-25: »Nada pak koja se vidi nije nada. Jer što tko gleda, kako da se tomu i nada? Nadamo li se pak onomu čega ne gledamo, postojano to iščekujemo.«

¹³ Usp. Heinrich SCHLIER, *Der Römerbrief*, 134.

znači priznati njegovu moć i podložiti se njegovu autoritetu. I upravo to Abraham čini: on odvraća oči od sebe i svoje situacije kao realnih nemogućnosti, a svu svoju usredotočenost okreće Bogu vjerujući u njegove mogućnosti. Abraham je uvjeren da je Bog kadar ispuniti svoje obećanje. Ova vjera u božansku moć najveća je čast i najveća slava koju on može dati Bogu. Određena zadržka, sumnja ili otpor prema Božjoj vjerodostojnosti i uskraćivanje povjerenja Bogu zapravo je uskraćivanje časti koju mu čovjek duguje¹⁴ i koju Bog od čovjeka očekuje. Božja riječ jest sam Bog i ta je riječ uvijek »da« i »amen«. Bog se u cijeloj povijesti objavljuje kao onaj koji održava svoja obećanja. Vjernost je njegovo drugo ime. Zato se povjerenje u takvoga Boga i pouzdanje u njegovu riječ od strane čovjeka s pravom može uzeti kao potvrda njega samoga. U konačnici, takvo je priznanje i takva potvrda Boga Bogom od strane čovjeka iskazivanje časti Bogu, bogoštovan čin.

Osim Poslanice Rimljanima, o Abrahamovoj vjeri značajno govori i Poslanica Hebrejima.

1.2. Abrahamova vjera u Heb 11,8-19

Autor Poslanice Hebrejima na početku 11. poglavlja postavlja svojevrsnu definiciju vjere koju potkrjepljuje čitavim nizom likova uzetih iz starozavjetne povijesti, tzv. »oblakom svjedoka« vjere u kojima je vjera ostvarena i čiji nam životi stoga služe kao primjeri za nasljedovanje. Ovaj »oblak svjedoka« vjere dovršava se upiranjem pogleda u »Početnika i Dovršitelja vjere, Isusa, koji umjesto radosti što je stajala pred njim podnese križ, prezrevši sramotu te sjedi zdesna prijestolja Božjega« (Heb 12,2).

Definicija vjere na početku ovog 11. poglavlja glasi: »Vjera je jamstvo za ono čemu se nadamo, dokaz za one stvarnosti kojih ne vidimo« (Heb 11,1). »Ono čemu se nadamo« i »stvarnosti kojih ne vidimo« odnosi se svakako na Božja obećanja, koja su temelj svake vjere i na koja se vjera oslanja. Vjera je odnos prema Božjim obećanjima. Radi se o povjerenju prema riječi Božjoj, o povjerenju da će se stvarno dogoditi ono još neostvareno, ljudskim iskustvom možda čak i neostvarivo. Nije riječ o zakonu vjerojatnosti, ni o nekoj labavoj mogućnosti, prividnom i nesigurnom držanju za eventualno moguće, nego o čvrstom stavu i uvjerenju da je obećano sigurno i pouzdano. To pouzdanje ne proizlazi ni iz kakve ljudske logike, štoviše, može joj izgledati protivno, nego iz činjenice da je riječ o Božjem obećanju. Vjera je, dakle, uvjerenost u istinitost i zbiljnost onih

¹⁴ Usp. *Isto*.

stvarnosti koje ne vidimo i ne možemo zamijetiti nikakvim osjetilnim opažanjem i za koje nemamo nikakvog drugog jamstva osim riječi živoga Boga. Ipak, radi se ne samo o subjektivnom nego i o objektivnom uvjerenju vjernika u sigurnost obećanoga, jer je vjerodostojan onaj koji daje obećanje.

Upravo zbog snage te vjerodostojnosti autor Poslanice Hebrejima na ovome mjestu navodi već spomenuti »oblak svjedoka« vjere, niz patrijarha, žena, proroka, mučenika koji su životom posvjedočili vjeru kakva je upravo naznačena. Među njima najveća se pozornost posvećuje Abrahamu, koji unutar ovoga niza zasigurno zauzima najznačajnije mjesto.

Prema razmišljanju Thomasa Södinga, u Abrahamovu se primjeru prepoznaju četiri postaje njegova vjerničkoga života. Smijemo govoriti o četiri dimenzije vjere koje se iz ovoga života iščitavaju: vjera u Božja obećanja koja se očituje kao poslušnost Bogu u Abrahamovu izlasku i putu u nepoznato (Heb 11,8), vjera u eshatološka dobra koja se očituje u njegovu životu u tuđini (Heb 11,9-10), povjerenje u Božju vjernost koja mu rođenjem sina obećava budućnost (Heb 11,11-12), te konačno vjera u uskrsnuće kao spasenje od smrti koja se očituje spremnošću na žrtvovanje sina (Heb 11,17-19).¹⁵

Prva od navedenih dimenzija Abrahamove vjere izražena je kao poslušni Abrahamov odgovor na Božji poziv. »Vjerom pozvan, Abraham poslušna i zaputi se u kraj koji je imao primiti u baštinu, zaputi se ne znajući kamo ide« (Heb 11,8). Ovdje se vjera očituje kao poslušnost. Štoviše, može se zaključiti da vjera ovdje jest poslušnost,¹⁶ poslušnost je njezino obilježje i iskaz. Poslušnost proizlazi iz slušanja Božje riječi. To slušanje vodi prihvaćanju koje preoblikuje život. Tako vjera promatrana kao poslušnost očituje svu svoju konkretnost i radikalnost. Konkretnost jer poslušnost nije samo neko nutarnje prijanjanje nego čin, konkretan iskorak, poduzeta akcija, a radikalnost jer se radi o napuštanju sigurnosti poznatoga i iskoraku u nepoznato i neizvjesno, u prazno. Ne radi se kod Abrahama o nekoj spontanoj odvažnosti nego o svjesnom i promišljenom darivanju vlastite slobode, polaganju života u ruke onoga kojemu je povjervovao. Štoviše, radi se o izlaganju riziku cjelovitoga života, i to ne samo svojega nego i života svojih bližnjih. To se može samo zato jer Bog to traži, samo oslanjanjem na njegovu Riječ. Ništa drugo ne bi moglo biti dostatnom sigurnošću za ovoliku »ludost«. Radi se o tolikoj otvorenosti za novost da se ona u svojoj radikalnosti drugima zaista može činiti kao ludost i nepromišljenost. Utemeljenje toj otvorenosti nije razumska ni vidljiva stvarnost nego sam Bog i njegova vjerodostojnost.

¹⁵ Usp. Thomas SÖDING, *Die Antwort des Glaubens*, 398.

¹⁶ Usp. Erich GRÄSSER, *An die Hebräer*, 123.

Vjera u eshatološka dobra ne očituje se kod Abrahama u nekom jedno-kratnom činu nego u prihvaćanju privremenosti kao načina življenja u novoj zemlji u koju je došao. »Obećana« zemlja u kojoj se Abraham naselio nije trajni posjed i boravište nego još uvijek boravište pod šatorima, samo međupostaja u kojoj kao tuđinac boravi na putu iščekivanja većega obećanja, trajnoga grada, grada s temeljima. »Vjerom se kao pridošlica naseli u obećanoj zemlji kao u tuđini, prebivajući pod šatorima s Izakom i Jakovom, subaštinicima istog obećanja, jer iščekivaše onaj utemeljeni Grad kojemu je graditelj i tvorac Bog« (Heb 11,9-10). Govor o utemeljenom gradu ukazuje da je riječ očito o eshatološkom obećanju, čije iščekivanje ispunjava Abrahama. To je obećanje toliko zaokupilo njegov život da se sve drugo u odnosu na to čini nevrijednim njegova trajnoga bavljenja i zadržavanja. Povjerenje u sigurnost ispunjenja toga obećanja, makar se možda činilo paradoksalnim, daje mu snagu izdržati život koji čovjek inače ne bi prihvatio kao ljudski, jer on to stvarno i nije: život bez doma, bez sigurnosti, bez uporišta. Strpljivo čekati živeći u neimaštini i privremenosti može samo onaj koji iščekuje veće bogatstvo i njegovu trajnost i koji je svu svoju koncentraciju usmjerio na iščekivano. Abraham se u vjeri na neki način već sada sav predaje onome budućem, jer je u to siguran.

Vidimo ovdje vjeru kao neku sposobnost pogleda u budućnost, u ono što je Bog pripremio i što se tek ima dogoditi. Zbog tog se »pogleda« Abrahamova vjera očituje kao napeto, ali radosno iščekivanje, iščekivanje u nadi. Jer je riječ o obećanjima Božjim, u kojima je zapravo Bog sam prisutan, vjera u ta obećanja za Abrahama jest nada. A nada, jer je »pogled« upravljen u budućnost (sposobnost pogleda u nadolazeće stvarnosti, dakle, na neki način već i anticipacija u njima), u biti je snaga da čovjek u vjeri može izdržati ono što inače ne bi mogao. Iščekivanje dolazećega, koje je veće od sadašnjega i u svemu ga nadilazi, relativizira u Abrahamovu životu patnje sadašnjega. Sadašnjost se mjeri obećanom budućnošću.

Ipak je ovdje potrebno vrlo pažljivo i uvjetno govoriti o »pogledu« u budućnost, da nadu eshatološke usmjerenosti ne bismo izmjestili iz područja vjere u područje gledanja. Radi se uvijek samo o području vjere, a ne sigurnosti stvarnoga gledanja ili egzaktnoga znanja. Ne treba zaboraviti da »Abraham nije znao kamo ide«, nije imao nikakve vizije, nikakva znanja, nego je samo na temelju obećanja (a obećanje je uvijek samo riječ!) iščekivao veću stvarnost, ono što ima trajnu vrijednost.

Treća dimenzija Abrahamove vjere jest povjerenje u budućnost koja je moguća samo kao dar Božji. To je, u biti, vjera u već spomenutu Božju svemoć, vjera da je ljudsko nemoguće Bogu moguće. Kod Abrahama se ona očituje

kao vjera u rođenje sina u njegovoj staračkoj dobi, vjera u život, tamo gdje on po prirodnim zakonitostima više nije moguć. »Vjerom i Sara unatoč svojoj dobi zadobi moć da začne jer vjernim smatraše onoga koji joj dade obećanje. Zato od jednoga, i to obamrla, nastaje mnoštvo poput zvijezda na nebu i pijeska nebrojena na obali morskoj« (Heb 11,11-12). I ta se dimenzija Abrahamove vjere, kao i prethodna, a možda i više nego prethodna, očituje u strpljivoj nadi. Abraham vjeruje ono što je čovjeku prirodno nevjerovatno i pokazuje kako i u takvim situacijama ustrajnost u vjeri ne posramljuje. Kako je već prethodno pokazano u Poslanici Rimljanima, očito je i ovdje da se Abrahamova vjera ne temelji na ljudskom prosuđivanju i nekoj izvanjskoj sigurnosti nego na oslobođenosti na riječ Božju, i to samo zato jer je to riječ na koju se Bog sam zakleo (usp. Post 22,16), iza koje on sam stoji.

Zato i Abraham vjeruje da prema Božjemu obećanju može nastati život čak i tamo gdje ga se, ljudski gledano, nikako ne može očekivati. Tako se onomu koji vjeruje očite nemogućnosti pokazuju upravo kao pravo mjesto za Božju mogućnost i ne-logika kao pravo mjesto za theo-logiku. Thomas Söding govori o jednoj spoznaji koja je jednostavno drukčija od prirodnog iskustva, o spoznaji vjere: »U prirodnom okruženju Abrahamova iskustva sve govori protiv toga da će Bog obistinuti svoje obećanje. Ono djeluje nevjerodostojno, skoro nevjerovatno. U njega ipak vjerovati pretpostavlja prodornije gledati i pozornije slušati nego oni ljudi koji ostaju ograničeni samo na sebe i smatraju istinitim samo ono što mogu shvatiti u svome obzoru. To, dakako, vodi profaniranju svetoga (10,29) i sakralizaciji profanoga. Nasuprot tome, vjera je, jer se drži riječi Božje, u stanju spoznati stvarnost: iako prirodnom oku nevidljivo, ipak samo ono što je Bog odlučio ima postojanje i vrijednost. To je sigurnost vjere; tu sigurnost dobiva onaj tko vjeruje, ukoliko pušta da sam bude pridobiven od Boga.«¹⁷ Plod vjere nije samo ova nevjerovatna spoznaja. Spoznaja pomaže ustrajnosti, a istinski je dar ustrajnosti u vjeri ispunjenje Božjih obećanja. Ovdje Abrahamov primjer pokazuje da ispunjenje Božjih obećanja nije pridržano samo eshatološkoj onostranosti (nebeski Grad u r. 10) nego se pokazuje također i kao zemaljsko-imanentno ispunjenje obećanja potomstva.¹⁸

Kad spominje da Bog stvara mnoštvo od jednoga, i to od skoro mrtvoga, odumrloga, redak 12 naglašava kako je ovdje riječ o povjerenju u Božju svemoć i jedinstveni Božji stvarateljski zahvat. Abrahamova se starost ovdje shvaća kao tjelesna odumrlost. Ni njegovo ni Sarino tijelo nije više sposobno za

¹⁷ Thomas SÖDING, *Die Antwort des Glaubens*, 401.

¹⁸ Usp. Erich GRÄSSER, *An die Hebräer*, 133.

rađanje, oba su tijela mrtva za tu funkciju. A Bog se rođenjem Izaka pokazuje kao onaj koji iz mrtvoga izvodi živo.

Ta vjera kako je Bogu moguće stvoriti život iz ničega, tamo gdje ga i onda kada ga prema ljudskim očekivanjima nikako više ne može biti, nalazi svoj vrhunac u četvrtoj dimenziji Abrahamove vjere, vjeri u uskrsnuće. Ako je Abrahamova vjera da će dobiti potomstvo, vjera u Boga darivatelja i gospodara života, prethodno opisana kao vjera u budućnost, kao vjera u Boga koji svojim obećanjem zahvaća u budućnost i omogućuje ju, onda se ova četvrta dimenzija može shvatiti kao vjera u Boga darivatelja i gospodara života, ali koji obećanjem svoje vjernosti zahvaća u prošlost, u nešto što je završilo svoje postojanje i ne postoji više, dakle, u ono što nikome osim Bogu nije moguće. Ona se kod Abrahama očituje u ostajanju vjernim Bogu i onda kada Bog od njega naizgled traži ono što mu je sam darovao: povlači natrag svoja obećanja i traži život njegovog sina. Abraham žrtvuje Izaka, koji je nositelj Božjeg obećanja. »Vjerom Abraham, kušan, prikaza Izaka. Jedinca prikazivaše on koji je primio obećanje, kome bi rečeno: Po Izaku će ti se nazivati potomstvo! – uvjeren da Bog može i od mrtvih uskrisiti. Zato ga u predslici i ponovno zadobi« (Heb 11,17-19).

Iako iz Knjige Postanka znamo da je Izak pošteđen stvarne smrti, egzegeti se slažu kako se, promatrano s Abrahamova gledišta, ovdje može govoriti o stvarnome žrtvovanju. Pristankom na Božje traženje on je sina u sebi uistinu bio žrtvovao, za njega je Izak već bio mrtav.¹⁹ Ali on vjeruje da je Bog gospodar života i smrti. Za tu vjeru nagrađuje Bog Abrahama tako što mu stvarno ispunjava vjeru: od smrti otima i ponovno vraća sina koji za Abrahama već bijaše mrtav. U ovom povratu sina iz smrti u život, koji je simbol i predznak eshatološkoga uskrsnuća, Bog se još jednom pokazuje kao jedinstveni Stvoritelj života,²⁰ koji slično kao u prvome stvaranju, gdje stvara *ex nihilo*, ovdje onomu što više nije daje ponovno biti (usp. Rim 4,17), ništavilo smrti preokreće u život.

Iako se ovdje o vjeri može govoriti kao o najuzvišenijem iskustvu Boga, ova se vjera uistinu očituje i kao vrhunac samopredanja, oplijenjenja i kao takva ona je za Abrahama ekstremna kušnja, zapravo vlastito umiranje. Na njegovu se primjeru pokazuje da je smrt onih koje čovjek ljubi, koji su mu dragocijeniji od vlastitoga života, puno više nego vlastita smrt. Ne radi se o iskustvu smrti nego o iskustvu umiranja, boli koja traje, praznine, osamljenosti. Štoviše, čini se da prvotno Božje obećanje Abrahamu i sadašnji njegov zahtjev sada stoje u

¹⁹ Usp. Thomas SÖDING, *Die Antwort des Glaubens*, 402-403; Božo LUJIĆ, *Abraham unutar »oblaka svjedoka« vjere (Heb 11,8-19)*, 748.; Erich GRÄSSER, *An die Hebräer*, 145.

²⁰ Usp. Thomas SÖDING, *Die Antwort des Glaubens*, 403.

paradoksalnoj kontradiktornosti.²¹ Kod zahtjeva za žrtvovanjem Izaka čini se da Bog poništava čak i ona svoja obećanja koja je već ispunio, kao da vraća svoju danu riječ, kao da sam sebi proturječi.²² I zato, dok se na prethodnim razinama vjere još može govoriti o Abrahamovu upuštanju u vjeru, oslanjanju na nju ili koračanju u njoj, ovdje se mora reći da se vjera trpi, podnosi i izdržava. Iako se radi o »zbiljnostima koje ne vidimo« (Heb 11,19), Abrahamova je vjera u pravom smislu »uvjerenost« u te nevidljive zbiljnosti. Još jednom, samo jer se radi o obećanju Boga koji je vjeran i održava svoju riječ, obećano se može pouzdano vjerovati. Ovdje se Abraham ne pridržava čak ni vidljivoga zaloga obećanja nego samo i jedino nevidljivoga Boga koji to obećanje daje,²³ i to ga čini spremnim, i po cijenu nepojmljivoga trpljenja podložiti se Božjoj volji.

1.3. Temeljne značajke Abrahamove vjere

Nakon dojmive Pavlove analize Abrahamove vjere u Poslanici Rimljanima, te isto tako značajne analize u Poslanici Hebrejima, može se primijetiti kako između ta dva mjesta postoje značajna podudaranja i preklapanja. Ne ulazeći u specifičnu pozadinu tih mjesta ni njihovu namjeru, ovdje još jednom sažeto donosimo bitne značajke Abrahamove vjere, kako proizlaze iz spomenutih analiza.

1. Vjera je najprije Božji poziv i ponuda čovjeku kojega on sam izabire. Kao takva ona je milost. Inicijativu u vjeri, dakle, ima Bog. On traži i zove čovjeka, ovdje Abrahama. On čovjeku nudi svoj Savez, obvezuje se obećanjem i čeka čovjekov odgovor. Vjera je čovjekov odgovor na Božji poziv. Po samoj svojoj biti, vjera može biti samo odgovor.

2. Vjera ima svoj rast. Bog pred Abrahamom ne postavlja odmah najteže zahtjeve, oni dolaze na kraju, kao vrhunac povjerenja. Cijeli se Abrahamov život može promatrati kao koračanje i sazrijevanje u vjeri, do čijega se vrhunca stiže tek na kraju. Na taj vrhunac Bog na svoj način pripravlja Abrahama, tako što se, ispunjavajući svoja obećanja, pokazuje vjerodostojnim i istinitim.

3. Vjera je Abrahamova u bitnome vjera u Božju svemoć. Radi se o povjerenju da Bog može učiniti ono što inače nikomu drugomu nije moguće: iz smrti izvesti život i onomu što nije dati da bude. Kod Abrahama je to slučaj kad vjeruje u rođenje sina naočigled svoga obamrloga tijela te, još više, kad vjeruje u život Izakov i onda kada sam, na Božje traženje, diže ruku na njega i Bogu

²¹ Usp. Božo LUJČIĆ, *Abraham unutar »oblaka svjedoka« vjere (Heb 11,8-19)*, 749.

²² Usp. Erich GRÄSSER, *An die Hebräer*, 150.

²³ Usp. *Isto*.

prinosi njegov život. Kod žrtvovanja Izaka dolazi do izražaja vjera u Boga kojemu je i nemoguće moguće. »Zar je Jahvi išta nemoguće?« (Post 18,14) – to je nužno pitanje svakom čovjeku, pa tako i Abrahamu, ali je ono u isto vrijeme i svjedočenje koje ukazuje na toliko puta posvjedočenu svemoć božanske spasiteljske volje. Abrahamov odgovor na ovu riječ vrhunac je vjere jer je vrhunac predanja. Više nikakva uporišta i nikakve sigurnosti Abraham ne ostavlja pridržano ljudskoj dimenziji. On vjeruje Bogu toliko da mu izručuje i ono što mu je draže od njega samoga. To može jer vjeruje kako je božanska svemoć jedno s njegovom spasiteljskom voljom za čovjeka.

4. Vjera je bitno nada. Ona je iskorak iz sadašnjosti i pogled usmjeren prema budućnosti. Ono odlučujuće očekuje se u budućnosti. Abrahamova vjera ima eshatološko usmjerenje. On se u vjeri nada svome mnogobrojnom potomstvu koje će baštiniti zemlju, a on sam bit će otac mnogih naroda (usp. Rim 4,16-18). On u nadi iščekuje utemeljeni Grad kojemu je graditelj i tvorac Bog (usp. Heb 11,10). Ta se nada vjere očituje u strpljivom i budnom čekanju. Abraham strpljivo živi svoju sadašnjost jer iščekuje obećano u čiji dolazak vjeruje. Bez strpljivosti i budnosti ljudska bi nada bila u trajnoj opasnosti propasti od malodušja. Budućnost je nešto što se još nema, bez obzira koliko se smatrala izvjesnom. Zato je strpljivost nužan preduvjet da bi se išlo ususret budućnosti, a budnost trajna usmjerenost pogleda na cilj i iščekivanje koje se ne da zadovoljiti ničim usputnim.

5. Nada vjere nije utopija nego otvoren pogled na čovjekovu stvarnost. Vjera nije bijeg u iracionalnost nego uključuje razumsku dimenziju i traži ju. Abraham je potpuno svjestan sebe i svojih (ne)mogućnosti. To posebno dolazi do izražaja kod Božjeg obećanja Izakova rođenja. Ipak, otvoren pogled na stvarnost, koliko god bio nužnost, ne slabi njegovu vjeru nego ju jača. Kao i razne druge kušnje na koje nailazi, i to se suočavanje s ljudskom realnošću može shvatiti kao pokazatelj da je povjerenje u Božja obećanja jače od oslanjanja na samoga sebe, na svoj razum, svoja osjetila, svoje iskustvo.

6. Vjera se u Abrahamovu životu pokazuje kao poslušnost, koja je konkretan čin, iskorak (»Abraham se zaputi ...«). U žrtvovanju Izaka ta značajka vjere posebice dolazi do izražaja. Unatoč nutarnjem lomljenju koje proživljava, on čini ono što Bog od njega traži. Vjera, dakle, ne počiva na njegovim emocijama. Ona je poslušni iskorak na Božju riječ, čin ljubavi, poslušnost do boli, do smrti. Zato se za Abrahamovu vjeru može reći da se više vidi, manje osjeća.²⁴

²⁴ Ovim dotičemo dva pitanja koja se često postavljaju u kontekstu govora o vjeri: pitanje nutarnjega osjećaja čovjeka vjernika i pitanje izvanjske vidljivosti vjere. Abrahamov primjer pokazuje kako nije nužno i nije pravilo da nutarnji osjećaji poput radosti, osjećaja

7. U svim svojim dimenzijama vjera je posljedica vjerodostojnosti Božje. Povjerenje, poslušnost, nada, predanje vlastita života i života onih koje ljubiš mogući su samo kao odgovor na vjerodostojnost Boga kojemu vjeruješ. Svaka je Božja riječ potvrđena, ovjerovljena riječ i na tu riječ on od čovjeka očekuje povjerenje. Abrahamova se vjera temelji na Božjim obećanjima samo zato jer su to obećanja Božja. Budući da je sam Bog prisutan u svojoj riječi i vjeran svojim obećanjima, obećano se može vjerovati kao sigurno. Koliko god ova vjera ponekada izgledala kao neizvjesnost, ona je zapravo najveća sigurnost. Onaj tko ima iskustvo hoda s Bogom, zna da je zapravo sve drugo neizvjesno, a Bog je siguran. Abraham ima to iskustvo i zato vjeruje. Ovako shvaćena, njegova je vjera davanje slave i časti Bogu. Ona je priznavanje Boga Bogom. A to priznanje istodobno je priznanje čovjeka Božjim stvorenjem i prigibanje koljena pred Bogom. Tako se Abrahamova vjera, koja je priznavanje životom Božjega božanstva i klanjanje pred njim, očituje kao najuzvišenije bogoštovlje.

Mogu li ove temeljne značajke Abrahamove vjere, kako ih ističu navedena novozavjetna mjesta, biti prepoznate i kao značajke Marijine vjere?

2. Marijina vjera

Marijinu ćemo vjeru proanalizirati sučeljavajući je s upravo izdvojenim značajkama Abrahamove vjere. Kod ove analize usredotočit ćemo se prvenstveno na perikopu o navještenju (Lk 1,26-38), ali i na neka druga relevantna novozavjetna mjesta.

1. Za prvu odrednicu vjere koju susrećemo kod Abrahama, naime da je ona prvenstveno Božji poziv i ponuda čovjeku, više je nego očito da je prisutna i u primjeru Marijina života. »U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad imenom Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova; a djevica se zvala Marija« (Lk 1,26-27). Kao i u Abrahamovu primjeru, i ovdje je vjera milosno Božje traženje čovjeka, ponuda suradnje, poziv. Bogu, a ne čovjeku, pripada izabranje. On se objavljuje gdje, kada i komu hoće. Bog ima prvu riječ i ta je riječ milosni poziv čovjeku. Vidljivo je to i iz pozdrava, kojim anđeo oslovljava Mariju: »*Haire keharitomene!*« (Lk 1,28). Taj pozdrav ne označava prvenstveno Marijinu osobnu svetost nego

sigurnosti i blizine, prate snažnu vjeru, štoviše, mogu joj biti potpuno oprječni. Isto tako, Abrahamov nas primjer poučava da je samo činom ovjerovljena poslušnost (iskazana ljubavlju i posvjedočena življenjem u nadi) jedino ispravno mjerilo vjere. I Isus će svoj odgovor na pitanje po čemu se daju prepoznati pravi vjernici sažeti na zapovijed ljubavi (usp. Mt 25,31-45) i strpljivo nošenje životnoga križa (usp. Mt 16,24-27).

Božju naklonost i izabranje. Isto potvrđuje i r. 30: »Ne boj se, Marijo, našla si milost kod Boga.« Radi se o božanskoj milosti koja računa s ljudskom dimenzijom i uključuje je u svoj plan spasenja.²⁵ Inicijativa je, dakle, potpuno Božja, a čovjeku pripada prihvaćanje ili odbijanje. Bog je i onaj koji strpljivo čeka čovjeka (čovjekov odgovor), koji se nada (da će taj odgovor biti prihvaćanje). Pritom se on spušta na razinu čovjeka, obrazlaže, objašnjava, pomaže shvatiti i prihvatiti. Vjera ima svoj početak u Božjoj inicijativi i njegovu milosnom pogledu na čovjeka. Gledano s ljudske strane, vjera je uvijek samo odgovor na Božji poziv i izabranje.

2. Da vjera i u Marijinu, kao i u Abrahamovu životu, ima svoj rast i sazrijevanje, vidljivo je iz cjelokupnoga Marijina života ili, bolje reći, iz cjelokupnosti onoga što znamo o njezinu životu. Posve je sigurno da ona nije mogla ni naslutiti sav domet riječi i poziva u trenutku kad joj je anđeo uputio riječi: »Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!« (Lk 1,28). Jasno je kako je u svojoj vjeri morala proći različita razdoblja, od navještenja, Šimunova proroštva, dugih godina najbližega suživota s dječakom i mladićem Isusom, preko njegova propovijedanja, zadivljenoga govora o Ocu, slušanja riječi koje su na prvi pogled zvučale možda oporo i tvrdo, odbijanja i ostavljanja koje je proživljavao, do zajedničkoga križnoga puta, smrti i, konačno, uskrsnuća. Valjda je samo u srcu koje je sve to u sebi brižno čuvalo i prebiralalo (usp. Lk 2,19.51), što zapravo znači čekalo da mu bude otkrivena tajna života koji živi i u sebi nosi, zabilježena i putanja vjere koja je Mariju vodila na tom putu. I njezina je vjera, poput vjere Isusovih učenika, rasla, razvijala se i produbljivala dok nije prispjela svojoj zrelosti.²⁶ Događalo se to poslušnim slušanjem riječi Božje i izvršavanjem njegove volje (usp. Lk 8,21).²⁷ Adalbert Rebić o rastu i sazrijevanju Marijine

²⁵ Tako o vjeri govori Joseph TRÜTSCH, Theologische Explikation des Glaubens, u: *MyS*, I, 827-898, ovdje 837: »Sve je doduše milost, ali milost ne potiskuje ljudsko, ne guši ga i ne čini ga suvišnim, nego ga upravo pretpostavlja: *non destruit, sed perficit et elevat*.«

²⁶ Drugi vatikanski koncil naglašava Marijino napredovanje na putu vjere. Vidi: LG, 58: »Blažena Djevica koračala je naprijed u hodu vjere – *in peregrinatione fidei processit*.« B. Duda upozorava da ovaj izvorni koncilski izričaj ne označava jednostavno »put vjere«, nego nešto mnogostruko više. U pozadini biblijskog izričaja *peregrinatio* stoji Abrahamovo putovanje iz njegove rodne zemlje u zemlju koju će mu Bog pokazati. Jasna je aluzija na paralelu: Abraham – Marija, koja se ovdje pokazuje u dimenziji hodočasničkoga hoda i rasta vjere. »I nije to jednostavno put – putovanje, nego je napredovanje, s popratnom idejom kroćenja, probijanja naprijed.« Bonaventura DUDA, Marija i Crkva na putu vjere. Uz encikliku »Otkupiteljeva majka«, u: *Obnovljeni život*, 43 (1998.) 2, 103-114, ovdje 108.

²⁷ Usp. Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, *Vrijeme suodgovornosti*, I, Zagreb, 1981., 345, gdje tumači encikliku *Mariialis cultus*: »Naslov Djevica koja sluša (*Virgo audiens*) upozorava na Marijinu vjeru, kojom je primila Božju riječ, Božju poruku, ali ujedno i na spremnost da – prije svega – pokloni svoju pozornost riječi Božjoj, da pažljivo i željno sluša što Bog poručuje.«

vjere zaključuje iz cjelokupnoga rasta objave i vjere u spisima Novoga zavjeta. On naglašava da redci Lk 1,32-33.35, u kojima se o Marijinu djetetu govori kao o Sinu Božjemu, »ne sadržavaju, prije Isusova rođenja, eksplicitne riječi Božje objave Mariji, nego su plod objave Duha Svetoga prvim Kristovim učenicima [...] Stoga Marija nije mogla sigurno znati od prvoga trenutka začeca da će njezino dijete biti 'Sin Božji' u onom smislu u kojem mi kršćani danas vjerujemo u Isusa Krista ...«²⁸

Sigurno je da je Marija i kao žena morala proživjeti neizvjesnost i bol, strepnju i strah, ljubav i čežnju, a to su stanja koja nužno zahtijevaju putanju i rast. Do njihova se vrhunca i punine ne stiže u trenu i nekim iznenadnim prosvjetljenjem. Zaključujući prema nutarnjem zakonu samoga života, smijemo zaključiti i o rastu njezine vjere. Smijemo reći da je Marijina vjera pod križem bila zrelija i jača nego u dan navještenja. Štoviše, smijemo zaključiti da je Marijina vjera na svome putu sazrijevanja zasigurno prošla i tamnu noć, od križa do uskrsnoga jutra, ali i dalje nastavila svoj rast.²⁹ Zrelost se vjere, poput zrelosti života, ne mjeri mjerom uvijek prisutne jasnoće nego mjerom boli koja ne pada u očaj i u stanju je u nadi učiniti još jedan korak. Na tome putu sazrijevanja vjere – i tu nam je Marija poput Abrahama živi primjer – sam je Bog tješeća prisutnost, Emanuel, Jahve, »Gospodin s tobom« (Lk 1,28).

Putanja Marijine vjere proteže se i u jednom širem kontekstu. Marijina je vjera vjera u Boga Abrahamova, Izakova i Jakovljeva, Boga Izraelove povijesti i mesijanskih obećanja izabranom narodu. Marija je sva uronjena u starozavjetnu vjeru siromaha Jahvinih koju sada ona, kao kći sionska i savršeni plod i vrhunac prvoga Božjega naroda, prenosi i na novi Božji narod. Njezin je *Veliča* poklik u ime Izraela i velike stvari koje njoj Svesilni čini konačno su ispunjenje obećanja danih Abrahamu i njegovu potomstvu (usp. Lk 1,54-55), okrunjenje Božje vjernosti Savezu koji je sklopio sa svojim narodom.³⁰ Ako se za Crkvu Isusovu kaže da je novi Izrael, onda se smije reći da se u Marijinu životnom hodu, koji je jedinstvena poveznica staroga i novoga, očituje i zrcali povijest cijeloga Izraela.³¹ Marijin se život može promatrati kao povijest Izraela u malom,

²⁸ Adalbert REBIĆ, Marija iz Nazareta prihvaća Sina Božjega u povijesti. Svjedočanstvo sinoptičkih Evanđelja, u: Vlado KOŠIĆ (ur.), *Mater Verbi Incarnati – Marija iz Nazareta prihvaća Sina Božjega u povijesti*, Zbornik radova XXI. međunarodnog mariološko-marijanskog kongresa, Rim, 4.-8. prosinca 2004. (Hrvatska jezična sekcija), Zagreb, 2005., 31-41, ovdje 38.

²⁹ Usp. Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, *Vrijeme suodgovornosti*, I, 346.

³⁰ Usp. Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*. Kommentar zu Kapitel 1,1-9,50, *HThK NT III/I*, Freiburg im Breisgau, 1984., 77.

³¹ U enciklici *Redemptoris mater*, papa Ivan Pavao II. uspoređuje put vjere Crkve i Marijin put vjere. Ističe da je Marija prva vjerovala. Put njezine vjere duži je i prethodi putu

od Izraela obećanja do Izraela konačnoga ispunjenja, koji se može promatrati u Marijinu uznesenju kao u slici. Smijemo zaključiti: kako se u njezinu životu zrcali povijest Izraela, tako se u njezinu rastu vjere zrcali i rast vjere cijeloga Izraela. Upravo se u Mariji i njezinom vjerom Božja obećanja ljubljenom narodu najsavršenije ispunjavaju, ali i još šire otvaraju nadu u ono još veće što je, istina, već započelo, ali u svojoj pravoj punini tek dolazi.

3. Vjera kako Bogu ništa nije nemoguće, koja se kao poveznica provlači cijelim Starim zavjetom, nalazi svoj vrhunac u vjeri Marijinoj. Upravo je ta dimenzija vjere značajno povezuje s vjerom Abrahamovom. Kao što je Bogu moguće iz obamrlog krila Abrahamova i Sarina izvesti život sina Izaka, tako je Bogu moguće iz djevičanskoga krila Marijina izvesti ljudski život Božjeg i njezina sina Isusa. Iz nemogućega nastaje moguće, iz onoga što nije nastaje ono što jest. Iz djevičanskoga se krila bez sudjelovanja muža prema naravnom zakonu ne može začeti život, ali djelovanjem Duha Svetoga, snagom i voljom Božjom, djevica može bez muža začeti i roditi. Ovdje prestaje ljudsko, a počinje božansko.

U anđelovu objašnjenju Mariji kako će to biti, Božja vjerodostojnost, toliko puta posvjedočena u Starome zavjetu, kao da još jednom želi biti potkrijepljena radosnom viješću o začecu starice Elizabete: »A evo tvoje rođakinje Elizabete: i ona u starosti svojoj začu sina. I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. 'Ta Bogu ništa nije nemoguće!'« (Lk 1,36-37). Ono čudesno i veliko što se dogodilo Sari i Abrahamu upravo se događa Elizabeti i Zahariji, a dogodit će se, iako još veće i čudesnije, i samoj Mariji. Upravo rečenica »Ta Bogu ništa nije nemoguće!« snažno i neraskidivo povezuje Marijinu vjeru s Abrahamovom. Bog, koji je iz ničega stvorio svijet, koji je iz obamrlog krila Abrahamova i Sarina izveo život Izakov, te ga na kraju još i od mrtvih vratio, potvrđuje sada još jednom svoju čudesnu božansku svemoć izvodeći život tamo gdje uz ljudske mogućnosti život nikako nije moguć. Najavom djevičanskoga začeca izraženo je, teološki gledano, čudesnije djelo Božje svemogućnosti nego što je to bilo Izakovo rađanje od neplodne Sare. Ovdje je posrijedi »božanski čin novog stvaranja, eshatološkog stvaranja«³². Marija ovoj čudesnoj Božjoj svećmoći snažno vjeruje i odgovara na nju potpunim i bespridržajnim predanjem: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38). Radi se o potpunom uvjerenju u čudesnu Božju svemoć, unatoč ljudskom iskustvu da se nalazi na području nemogućega. Zbog te će ju vjere Elizabeta zadivljeno

vjere Crkve, a oba se puta susreću u dvorani posljednje večere. Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris mater – Otkupiteljeva majka. Enciklika o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu*, Zagreb, 1994., br. 26-27 (dalje: RM).

³² Adalbert REBIĆ, Marija iz Nazareta prihvaća Sina Božjega u povijesti, 36.

nazvati blaženom: »Blažena, koja povjerova da će se ispuniti što joj je rečeno od Gospodina!« (Lk 1,45).

4. Na pitanje je li Marijina vjera nada, dobivamo odgovor iz veličanstvenoga hvalospjeva (Lk 1,46-55), koji Marija izgovara nakon susreta s Elizabetom, ali još više iz sagledavanja cjelovitoga Marijina života kao života ispunjenog nadom. U riječima »Od sad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom!« (Lk 1,48) zrcali se Marijin iskorak iz sadašnjosti i jasan pogled usmjeren prema budućnosti u kojoj će se do kraja ispuniti Božja obećanja. Marija je u potpunosti žena nade, ona živi zagledana u budućnost i od nje očekuje svoje ispunjenje.

Važno je ovdje istaknuti kako Marija ni u događaju navještenja, ni u susretu s Elizabetom, ni za vrijeme izricanja svoga *Veliča* nije bila u stanju nekakvoga blaženoga gledanja. Kod Marijina usmjerenja prema budućnosti radi se, kao i kod Abrahama, o nadi vjere koja nije ni vizija ni utopija nego vjernički pogled čežnje i iščekivanja ispunjenja Božjih obećanja. Od obećane budućnosti ona očekuje i razjašnjenje svega onoga što sada još ne razumije, ali u vjeri prihvaća. Ono što sada samo pohranjuje u srcu (usp. Lk 2,19) ukazuje na budućnost od koje se očekuje ispunjenje.³³

Vrhunac objave Božje u utjelovljenju Sina i Marijina posebna blizina tom događanju nije dokinula kod nje nužnost vjere i nade. Štoviše, Marija je više nego itko drugi morala vjerovati kako je ono što joj se događa pred očima upravo ono što joj je Bog rekao da jest i nadati se da će budućnost donijeti ispunjenje onoga što joj je obećano. Bog se u životu svoga i njezina Sina pokazao zaogrnut obličjem sluge i samo je vjera mogla od štale do križa izdržati ovu neizdrživu blizinu suprotnosti. Križ Isusov bio je izokretanje svake ljudske logike, ma koliko bila vjernička, i samo se u nadi protiv svake nade (usp. Rim 4,18) mogla pod njegovim križem preživjeti njegova smrt. Marijina vjera ni u jednom trenutku nije mogla počivati na gledanju nego je cijelo svoje uporište imala u iščekivanoj budućnosti te je, poput vjere Abrahamove, bila strpljivo iščekivanje i nadanje. Zato i za ovo, kao i za svako drugo nadanje, vrijedi: moralo je biti protkano strpljivim čekanjem, bdjenjem i odricanjem.

5. Za razliku od Zaharije, koji sumnja kad mu Bog objavljuje rođenje sina i zbog toga ostaje nijem, Marija potpuno vjeruje Bogu. Ova iskrena i snažna vjera nije u suprotnosti s njezinim pitanjem »Kako će to biti, kad ja muža ne poznajem?« (Lk 1,34). Marija ne traži znak, ali traži razumsko objašnjenje, koje je zapravo ponizno priznanje svojih granica. Nastojanje da se pronikne u Božje planove ujedno je ponizno priznanje granica svoje ljudskosti i svoga razuma.

³³ Usp. Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, 117.

Marijino pitanje pokazuje da razum ne omalovažava Boga kad ga čezne spoznati. Čeznja za spoznanjem nije oprječna priznanju nego i onda kada prioniče i onda kada zaslijepljena zastaje, vodi priznanju. Marija »se željela informirati, kao što je kasnije retrospektivno o svemu razmišljala i tako rasla u svojoj vjerničkoj darovanosti«³⁴. Ona vjeruje i želi, koliko je moguće, proniknuti u Božje planove s njom i razumjeti ih. Pritom je upravo njezina vjera ona koja vodi ovu čeznju za spoznajom i do neslućenosti pomiče njezine granice. Vjera da u Bogu ne može biti nelogičnosti, nesređenosti, nerazumnosti, nesuglasja. Zato Marija, iako ne traži znak, biva nagrađena i objašnjenjem i znakom koji joj potvrđuje vjerodostojnost riječi koju je upravo čula. »Anđeo joj odgovori: 'Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji. A evo tvoje rođakinje Elizabete: i ona u starosti svojoj začu sina. I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. Ta Bogu ništa nije nemoguće!' « (Lk 1,35-37). Objašnjenjem o silasku Duha Svetoga i zaključkom kako Bogu ništa nije nemoguće daje se odgovor na Marijino pitanje, a razotkrivanjem Elizabetine trudnoće daje joj se znak i dokaz toga objašnjenja.³⁵

Ne samo u trenutku navještenja nego i kasnije Marija ostaje žena otvorenih očiju i otvorene spoznaje. Odmah nakon što anđeo ode od nje, ona žuri Elizabeti, želeći vidjeti što se s njom događa.³⁶ Ima pravo vidjeti znak koji joj Bog daje i ona ga ne odbija. Želi vidjeti i razumjeti ono što je očima darovano vidjeti i umu darovano razumjeti. A kada naiđe na ono što oči i uši, istina, prime, ali čovjeku nije dano razumjeti (usp. Lk 2,50), Marija se pred tom stvarnošću zna pokloniti, diviti joj se (usp. Lk 2,18.33) i primiti je kao otajstvo. Otajstvo se onda pohranjuje u srcu, tamo se o njemu promišlja i tamo ga se pušta djelovati (usp. Lk 2,19.51). Na Marijinu putu vjere ne stoje izvanredna prosvjetljenja, viđenja ni ekstaze, nego je to uobičajen put, sav satkan od redovitosti, normalnoga truda, stalne poučljivosti, promatranja, uspoređivanja i razmišljanja. »I ona je, kao i svaki vjernik, bila upućena na vlastito razmišljanje o svemu što se oko nje zbiva i pred čim se našla, pa da, uspoređujući s biblijskim događajima svete povijesti i iskustvima drugih, pronalazeći put k sve većem razumijevanju Božjih misterija i k što svesrdnijem sudjelovanju u njima.«³⁷

6. Ako se za Abrahamovu vjeru može reći da se očituje kao djelatna poslušnost, onda se to pogotovo može tvrditi za vjeru Marijinu. Riječi koje joj

³⁴ Bonaventura DUDA, Marija i božansko promaknuće čovjekovo, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 2, 219-238, ovdje 224.

³⁵ Usp. Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, 56.

³⁶ Usp. *Isto*, 66.

³⁷ Bonaventura DUDA, Marija i Crkva na putu vjere, 108.

upućuje anđeo nisu samo neko priopćenje nego su i upit, zahtjev, očekivanje. Marijino prihvaćanje tih riječi nije samo povjerenje da je Bog u stanju izvesti ono o čemu govori nego i stavljanje same sebe na raspolaganje Bogu da to izvede. Kada želi reći da vjeruje, ona kaže: »Evo službenice Gospodnje« (Lk 1,38). Vjeru izražava poslušom i prihvaćanjem služenja. Izraz je toga služenja i hitnja u pomoć Elizabeti, biti joj od pomoći u njezinoj potrebi. Službenica, sluškinja postaje Marijino zvanje, njezino određenje i njezino ime. Marijina vjera, dakle, nije samo prihvaćanje objavljene istine kao istine nego i stavljanje sebe na raspolaganje toj istini, prihvaćanje te istine kao one koja gospodari njezinim životom, raspolaže i upravlja njime. Marija, poput Abrahama, vjeruje Bogu tako što u svom životu ispunjava i izvršava njegovu volju.³⁸ Zato se Isusove riječi »Tko vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka« (usp. Mt 12,46-50) ne mogu i ne smiju shvatiti antimarijanski, jer je upravo Marija ona koja ih je svojim vjernim služenjem u potpunosti ispunila.

Taj se služiteljski odnos i Marijino služiteljsko ime nikako ne smiju shvaćati kao odnos i ime poniženja. Marija je najbolji primjer da poniznost i služenje nisu ponižavajući, štoviše, posebna su čast i milosni dar. Poniznost i služenje ekskluzivno su pravo čovjeka i njegove slobode. Staviti sebe nekome na raspolaganje može samo onaj tko raspolaže samim sobom. Slobodnim prihvaćanjem služenja Marija, kao slobodna osoba, ulazi u poseban odnos s Bogom. Započinje dijalog dviju sloboda. Božjoj slobodi iskazanoj putem milosti izabranja odgovara i priliči ljudska sloboda iskazana povjerenjem i prihvaćanjem. Marija služi bez straha (usp. Lk 1,74) te tako u svojoj služiteljskoj ulozi postaje pravom sugovornicom Božjom, po milosti uzdignutom na razinu istinitoga partnerstva, suradništva.

Ipak je, zbog cjelovitosti istine, važno istaknuti kako ovaj odnos uvijek ostaje služinski sa svim onim odrednicama koje pripadaju služenju. Marija jest i ostaje *ancilla Domini* i ona te riječi ne izgovara kao uzvišenu pjesničku sliku nego u potpunosti svjesna uloge služenja koja joj pripada i koju kao takvu prihvaća. A kad se ta uloga jednom prihvati, pripada joj ponizan hod za Gospodarom, uključujući potpunu ovisnost, ali i bol i nerazumijevanje koji proizlaze iz nužnosti perspektive, »jer sluga ne zna što čini Gospodar« (Iv 15,15). U umiranju pšeničnoga zrna nema poezije, ali je u toj stvarnosti zbijena sva istina, koja kad se prihvati postaje dar života, za onoga tko je prihvaća, kao i za mnoge druge. Upravo je to Marija Bogu povjerovala i zato je mogla postati

³⁸ Enciklika *Redemptoris mater* ističe sličnost Marijine vjere s Abrahamovom upravo po dimenziji poslušnosti. U br. 14. naglašava se kako Marijina »poslušnost vjere« na svekolikom njezinu putu ima iznenađujuće sličnosti s Abrahamovom vjerom.

roditeljicom njegova Sina. Zato je Marijin *fiat*, prihvaćanje izvršenja njegove volje na sebi do kraja, vrhunac vjerničkoga odnosa prema Bogu.³⁹ Dakako, ta se Marijina riječ ne odnosi samo na prihvaćanje rođenja sina na početku nego ponavljana i izgovarana tijekom čitavoga života uključuje i prihvaćanje njegova križa i smrti. To je prihvaćanje bolnoga udjela u otkupljenju svijeta. Zato je ta riječ najuzvišeniji način pasivnog prepuštanja Bogu raspolagati osobom i u isto vrijeme aktivna spremnost sudjelovanja u Božjoj namisli, dakle, najdublja praznina, poniženje i osiromašenje i istodobno najuzvišenija punina.⁴⁰ Marijina vjera, poput Abrahamove, uključuje radikalno ispražnjenje od same sebe i cjelovito izručenje Bogu.

7. Ovakva Marijina vjera, koja je predanje do kraja i prihvaćanje izvršavanja Božje volje na njoj i po njoj, upravo je najuzvišenije bogoslužje. Riječi »Evo službenice Gospodnje!« ne mogu se ni zamisliti drukčije nego kao poklonstvena gesta, davanje slave Bogu. Priznanje sebe poniznom sluškinjom ujedno je priznanje Boga Bogom i time klanjanje pred njim. Sluga i ne može postojati drukčije nego u klanjanju pred onim koga priznaje gospodarom. Poniznost je najveće priznanje i čašćenje Boga te stoga najsavršenija molitva, najuzvišeniji bogoštovni čin.

Zato je Marija ispunjena radošću. Vjera je, iako se u svojim najuzvišenijim trenutcima očituje kao trpljenje i neminovan prolazak iskustva boli, u konačnici radost ispunjenja. Po vjeri se već sada, iako još ne u potpunosti, ostvaruju Božja obećanja i to ostvarenje u čovjeku uzrokuje neslućenu radost. Dovoljno je zamisliti Abrahamovu radost nad sinom njegove starosti ili pogledati Marijin *Veliča*. Radi se o radosti koja u svemu nadilazi zemaljska iskustva i koja je predokus vječnog radovanja u Bogu. Iskustvo »velikih djela koja Svesilni čini« (usp. Lk 1,49) preplavljuje Mariju i prelazi u klicanje: »Veliča duša moja Gospodina!« (Lk 1,46-47). Razlog je tom klicanju u konačnici Bog sam, to da on jest i kako on jest. Zato se Marijin *Veliča* u cijelosti i može razumjeti samo kao molitva. On je klicanje, hvala, zahvala, priznanje, molitva za Božje milosrđe, slavljenje, klanjanje.

Na temelju upravo iznesene usporedbe Marijine i Abrahamove vjere pokušat ćemo odgovoriti na pitanje postavljeno na početku: »Može li se Mariju nazivati novim Abrahamom?«

³⁹ I u Starom zavjetu izraz *ebed Jahve* (sluga Jahvin) postao je istoznačnicom za pravoga vjernika, čovjeka u svemu ovisna o Bogu. I iz ovoga se vidi da je dimenzija služenja, izvršavanja volje Božje, neizostavna dimenzija vjere, njezina bitna odrednica.

⁴⁰ Usp. Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, 58.

3. Marija – novi Abraham?

Vidjeli smo da je vjera temeljna odrednica života i osobnosti kako Abrahama tako i Marije. Abraham dobiva svoj identitet iz suživota s Bogom kojemu su temeljno određenje poziv i obećanje, vjera i poslušnost. Upravo je Božjim pozivom i poslušnim odazivom Abraham otac mnogih naroda i prijatelj Božji (*filos Theou*).⁴¹ Također i Marija poslušnom vjerom zadobiva identitet zaručnice, prijateljice Božje u najuzvišenijem smislu riječi. Ne prvenstveno zbog njezina bogomaterinstva nego zbog njezine vjere naziva je blaženom Elizabeta, a tako će je nazivati i sva pokoljenja. Lukin izričaj »*he pisteusasa*« (ona koja povjerova) može se, slično kao i izraz »*he keharitomene*«, antonomastički prevesti⁴² te ga možemo uzeti kao vlastito Marijino ime. Ona je ona koja je povjerovala, to je njezino određenje, njezin identitet. Isto je i s izrazom službenica Gospodnja, »*doule*«, koji Marija prihvaća kao svoje određenje. Sva uzvišenost Marijine osobe proizlazi iz toga što je ona koja povjerova i ona koja vjeru očituje poslušnošću, služenjem. Tek iza tih Marijinih određenja dolazi njezino bogomaterinstvo. Štoviše, i bogomaterinstvo je zadobilo značenje po vjeri i posljedica je vjere i poslušnoga prihvaćanja Božje volje.⁴³ To je sasvim u skladu s otačkom teologijom koja je isticala da je Marija Isusa prije začela u duši, dakle vjerom, nego u tijelu (Augustin). Tako i Heinz Schürmann naziva Mariju »majkom vjere« i njezinu vjeru pretpostavlja njezinu bogomaterinstvu. »Jer je ona 'majka vjere', postala je i tjelesna majka Mesije. Ovdje se Marijino materinstvo shvaća vrlo produbljeno; ono nije bilo samo tjelesno (r. 43) nego prije toga duhovno, kako se iz povezanosti s r. 38 mora tumačiti: Marijino je majčinstvo imalo duboke pretpostavke u njezinu osobnom životu, bilo je smješteno u raspoloživom predanju i u vjeri.«⁴⁴

Zbog ove sličnosti s Abrahamom, zadobivene po identitetu iz vjere i po vjeri, s punim pravom možemo reći da Marija jest novi Abraham. »Ako je itko hodio stopama Abrahamove vjere, onda je to prema svjedočanstvu Lukine perikope o navještenju, na jedinstven način Marija ...«⁴⁵ Ipak treba naglasiti kako Mariju ne možemo nazivati novim Abrahamom u onom smislu u koje-

⁴¹ 2 Ljet 20,7; Iz 41,8; Jak 2,23.

⁴² Usp. Bonaventura DUDA, *Marija i božansko promaknuće čovjekovo*, 224.

⁴³ Hermann VOLK, *Maria, Mater credentium*, u: *Trierer Theologische Zeitschrift*, 73 (1964.), 1-21, ovdje 7.

⁴⁴ Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, 69. Oznake za retke u citatu odnose se na 1. poglavlje Lukina evanđelja.

⁴⁵ Franz MUSSNER, *Der Glaube Mariens im Lichte des Römerbriefs*, u: Franz MUSSNER, *Præsentia salutis. Gesammelte Studien zu Fragen und Themen des Neuen Testamentes*, Düsseldorf, 1967., 284-292, ovdje 287.

mu je nazivamo novom Evom, naime u smislu da ona u svom životu ispravlja i usavršava nešto što bi kod Abrahama bilo loše ili manjkavo, kao što npr. svojom vjerom i svojim povjerenjem ispravlja Evinu sumnju i nepovjerenje i svojom poslušnošću Evinu neposlušnost. O Mariji se kao o novom Abrahamu ne može govoriti u smislu dijalektičke konfrontacije s Abrahamovom vjerom nego u smislu kontinuiteta Abrahamove vjere i njezine aktualizacije u Mariji. Marija je novi Abraham u smislu da ona vjerom jednako snažnom, živom i dje-latnom, kao što je vjera Abrahamova, stoji na početku Novoga saveza (novoga Božjega naroda), kao što je Abraham stajao na početku Staroga saveza (prvoga Božjega naroda). Ona tako svojom vjerom dovršava niz starozavjetnih vjernika koji je Abraham započeo, a započinje niz novozavjetnih vjernika.⁴⁶ Ista je vjera zbog koje je Abraham prozvan ocem mnogih naroda (usp. Rim 4,16-18), a Marija majkom vjere i majkom onih koji vjeruju,⁴⁷ vjera zbog koje je Abraham opravdan (usp. Rim 4), a Mariju Elizabeta (usp. Lk 1,45) i svi naraštaji nazivaju blaženom (usp. Lk 1,48). Marijina vjera jest Abrahamova vjera. Ona, koja je potomstvo Abrahamovo, kćer Abrahamova u najpotpunijem smislu riječi, gledano po tijelu i još više po vjeri (usp. Rim 4,16), predstavlja vrhunac novozavjetne vjere-poslušnosti, kao što njezin praotac predstavlja vrhunac starozavjetne.⁴⁸

Ovo se očitovanje abrahamovske vjere kod Marije, kako ističe i Franz Mussner, ne može shvatiti samo kao egzemplarno ponavljanje nego kao ispunjenje obećanja danog Abrahamu, koje se dovršava u i vjerom Marijinom.⁴⁹ Bog sada na Mariji ispunjava dobrotu obećanu ocima, sjeća se svoga Saveza s Abrahamom i zakletve koju je njemu dao (usp. Lk 1, 72-73). Mariju se, naime, zbog njezine poslušne vjere smije smatrati majkom onoga mnoštva koje je prema Gal 3,7 pravo potomstvo Abrahamovo, potomstvo po vjeri. A prema istoj poslanici Gal 3,16, pravi potomak Abrahamov zapravo je Krist. On je prava poveznica Abrahama i Marije jer je vrhunac ispunjenja obećanja danog Abrahamu, koji se ispunio u i po Mariji. A budući da u novosti života po Kristu nema više »muško – žensko« (usp. Gal 3,28), ni rodna razlika između Abrahama i Marije ne može biti značajnim argumentom da ju se s pravom ne naziva novim Abrahamom. Ovo kristološko ispunjenje pokazuje kako Bog, ispunjavajući obećanja, uvijek prelazi granice obećanoga i neočekivano ih svo-

⁴⁶ Usp. Hermann VOLK, *Maria, Mater credentium*, 9.

⁴⁷ Usp. Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, 69, kao i Hermann VOLK, *Maria, Mater credentium*.

⁴⁸ Usp. KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, Zagreb, 1994., br. 144, gdje se o Abrahamu govori kao o uzoru poslušnosti, a o Mariji kao o najsavršenijem ostvarenju poslušnosti.

⁴⁹ Usp. Franz MUSSNER, *Der Glaube Mariens im Lichte des Römerbriefs*, 288.

jim darom nadvisuje. Ispunjenje u svemu nadilazi obećanje. Ali se i jedno i drugo, starozavjetno obećanje spasenja Abrahamu i novozavjetno ispunjenje po Mariji, događaju istom vjerom.

4. Naslov »Marija – novi Abraham« i njegove konsekvence

To što se Mariju upravo po vjeri može nazvati novim Abrahamom, nema dakako svoju vrijednost u samom nazivu. Nije nam važan još jedan marijanski naslov nego njegovo značenje za nas. Kao što se ističe Abrahamova vjera i nje-mu se pridaje naziv oca vjere da bi svima koji se smatraju njegovim sinovima i kćerima upravo njegova vjera bila uzorom za nasljedovanje, tako se ističe i Marijina vjera i naziva ju se majkom vjere i vjernika da bi upravo ta njezina abrahamovska vjera bila primjer i poticaj u životima onih koji je nazivaju majkom (usp. RM 45). Nisu rijetki marijanski naslovi koji nam ocrtavaju Marijinu veličinu, ali je istodobno i udaljuju od običnih ljudi pokazujući je pomalo nedostižnom. Promatrajući Marijinu vjeru postaje nam ona neizmjerljivo bliska. Vidimo u njoj jednu od nas i osjećamo da vjera, kao zahtjev čovjeku, nije nešto što nas kao nemoguće nadilazi.⁵⁰ S druge strane, ne postoji opasnost da se Mariju ovim pogledom gurne u banalnu običnost jer ona upravo svojom savršenom vjerom zadobiva uzvišeno i posebno mjesto među svim drugim ljudima. Pokazujući Mariju vjernicom, Novi zavjet izriče zapravo ono najviše što se o njoj moglo izreći. Sve drugo proizlazi iz toga: vjerom je Marija suradnica Božja, vjerom je majka Božja, a vjerom je i naša majka.

Naslov Marija – novi Abraham mogao bi, nadasve, biti i ekumenski relevantan. Ponajprije jer nas Marija svojom abrahamovskom vjerom povezuje sa starim izabranim narodom Božjim, sa Židovima. Marijina vjera pokazuje sve crte Abrahamove vjere, što ne ukazuje na novozavjetnu suprotstavljenost ili nadilaženje u odnosu na Stari zavjet nego na kontinuitet vjere prvoga i novoga naroda Božjega. A zatim, Marija nam, ako gledamo njezinu vjeru, može biti najjačom poveznicom i s odijeljenom kršćanskom braćom i sestrama. Ako Mariju nazivamo majkom onih koji vjeruju i majkom vjere te je tako prihvaćamo i za naš uzor u vjeri,⁵¹ otvaramo mogućnost dijaloga s kršćanskom braćom i sestrama kojima su sporni neki drugi marijanski naslovi. Isticanje je Marijine vjere pri-

⁵⁰ Mnoga su novozavjetna mjesta na kojima se vjera ističe kao temelj i preduvjet spasenja: »Vjera te tvoja spasila!« (Mt 9,22; Mk 5,34; Mk 10,52; Lk 7,50; Lk 8,48; Lk 18,42). Time se pokazuje da vjera nije nešto što nadilazi čovjeka, nego je upravo ono što mu je imanentno.

⁵¹ Drugi vatikanski koncil na više mjesta naglašava Marijinu vjeru (usp. LG, 53.56.63.64.65) i Mariju stavlja Crkvi kao »najzvršnji uzor u vjeri i ljubavi« (LG, 53).

mjereno, jer je biblijski opravdano i utemeljeno. Tako biblijski utemeljena i oblikovana marijanska duhovnost ne bi bila ono što nas razdvaja nego ono što nas spaja s odijeljenom kršćanskom braćom, posebno protestantima. Dok u središte duhovnosti i nasljedovanja stavljamo Marijinu vjeru koja je poslušnost, moguće je da nam ona ne bude razdjelnicom nego najčvršćom poveznicom.

Posebno je ekumenski značajno promatrati Marijinu poslušnost kao bitnu dimenziju njezine vjere. Na primjeru ove vjere ponajbolje se vidi da je poslušnost vjera odjelotvorena ljubavlju, *fides caritate formata* (Gal 5,6), ona vjera u kojoj čovjek samim sobom i svojim cjelokupnim životom daje odgovor Bogu. Važno je ovo uočiti i za katolike i za protestante. Vjernik ne čini »dobra djela« kako bi njima postigao spasenje, jer se spasenje ne postiže nikakvim ljudskim činima nego nam biva darovano. Ono jest i može biti samo milost. Ali vjernik čini dobro jer je povjerovao ljubavi i na ljubav ljubavlju uzvraća. Istaknuta poslušnost i čini ljubavi u abrahamovsko-marijanskoj vjeri nisu put do Boga nego posljedica nepodijeljenog pouzdanja u njega i povjerenja u još veće ispunjenje njegovih obećanja. Ne samo da pistis i erga ovdje nisu u dihotomiji nego su djela nužna kao pokazatelj i plod milosnoga života vjere.⁵² Ako života ima, on se nužno vidi. Poslušnost iskazana djelima nije uzrok vjere i razlog spasenja nego logična posljedica življene vjere i sigurnosti da smo već spašeni.

Analiza Abrahamove i Marijine vjere pokazuje snažne sličnosti u svim temeljnim značajkama. Dvije se od tih značajki posebno ističu i izdvajaju. Radi se o vjeri u Božju svemoć kao o vrhuncu vjere, te o ljudskoj poslušnosti kao njezinoj bitnoj oznaci.

4.1. Vjera u Božju svemoć

Vjera je tek onda u pravome smislu vjera, povjerenje, oslanjanje, kad su u pitanju one situacije u kojima u potpunosti izostaje mogućnost ljudskoga djelovanja, kada ne ostaje više nikakva mogućnost da se s ljudske strane nešto učini. Radi se o vjeri kako je tamo gdje završava sva ljudska mogućnost, Bogu još uvijek otvorena mogućnost svemoćnog stvarateljskog djelovanja i ostvarenja njegovih obećanja, o vjeri da tamo gdje završava sva ljudska logika, tek počinje prava theo-logika. Kao što kaže Jürgen Moltmann: »Otvaranje povijesti u mo-

⁵² Vidi o tome i Marijan VUGDELIJA, Svjedočanstvo Pisma za Abrahamovo opravdanje vjerom (Rim 4,1-25). Snažan je naglasak ovdje upravo na povezivanju dviju dimenzija Abrahamove vjere, pouzdanja kao prepuštanja Bogu i poslušnosti kao »operativne vjere«. Autor argumentirano pokazuje da bi antiteza »vjera ili djela« bila potpuno suprotna biblijskom učenju.

gućnostima Božjih obećanja otvaranje je jedne povijesti stvarateljskoga Boga, komu je moguće stvaranje iz ničega i novo stvaranje iz mrtvih.«⁵³ Radi se o vjeri da je Bogu moguće izvođenje života iz ničega i preokretanje smrti u život. Radi se o vjeri u ono što je samo Bogu moguće te stoga možemo reći kako se radi o vjeri u božanstvenost Božju.⁵⁴

Gledana u ovoj svojoj ekstremnoj dimenziji, vjera je ne samo drukčiji pogled na smrt i umiranje nego, na neki način, vlastito umiranje da bi se preko smrti ušlo u život. Čovjek u ovoj vjeri zaista čini iskorak u prazno, skok u ništavilo, u smrt, vjerujući da će po riječi obećanja u smrti naći život. Radi se o poniranju u novozavjetnu logiku pšeničnoga zrna (usp. Iv 12,24), koja je u stvari vjera u život po smrti i kroz smrt. Ovo je vrhunac vjere jer je vrhunac predanja. Čovjek više nema nikakva ovostranoga uporišta, jamstva ni sigurnosti. Ostaje samo Božje obećanje. Sva druga uporišta, na koja se čovjek navikne računati kao na uporišta, sada potpuno nestaju. S druge pak strane, ovo nije vjera bez uporišta nego je njezino uporište izmješteno izvan čovjeku dostupnoga i prebačeno u područje gologa pouzdanja u vjerodostojnost Božju. Kao što kaže Jürgen Moltmann: »Vjera obećanja« računa »s prisutnošću onoga, koji nemoguće čini mogućim.«⁵⁵ Tom se obećanju vjeruje jer ga izriče Bog uvijek vjeran i uvijek prisutan. Bog, čija je riječ vjerodostojna, jer je toliko puta potvrdio svoju riječ. Izvanjski gledano, kod vjere u Božju svemoć radi se o apsolutnom predanju samoga sebe do trpljenja i umiranja, iznutra pak čovjek je nošen vjerodostojnim obećanjem živoga Boga te je ta vjera u svem prepuštanju i gubitku sebe veća sigurnost od bilo koje ljudske sigurnosti.

Vjera u svemoć Božju vjera je da je Bog uvijek veći, pa i od onoga što smo već doživjeli kao njegovu veličinu, njegovu ljubav, njegovu vjernost. To je zapravo, na neki način odricanje od svega onoga što mi u sebi nosimo kao svoje znanje o Bogu ili iskustvo Boga. Ta je vjera *sacrificium intellectus*, ali ne u smislu odricanja od dimenzije logičnosti i racionalnosti, te bijega u neku nelogičnost

⁵³ Jürgen MOLTSMANN, *Hermeneutik der Hoffnung*, u: Jürgen MOLTSMANN, *Erfahrungen theologischen Denkens. Wege und Formen christlichen Theologie*, Gütersloh, 1999., 85-165, ovdje 97.

⁵⁴ Usp. Hans KESSLER, *Sucht den Lebenden nicht bei den Toten. Die Auferstehung Jesu Christi in biblischer, fundamentaltheologischer und systematischer Sicht*, Würzburg, 2002. Autor najprije govori o Bogu stvoritelju, apsolutnom darivatelju i gospodaru svakog života, a zatim o Božjem stvarateljskom djelovanju koje svoj vrhunac nalazi u uskrisivanju mrtvih. Tek uskrisivanjem mrtvih, djelovanjem s onu stranu granice smrti, očituje se Bog u punom smislu kao gospodar života. Ovo je djelovanje vrhunac Božjeg djelovanja, to je ekskluzivno Božje djelovanje, neke vrste dokaz prave Božje moći, dokaz Božje božanstvenosti.

⁵⁵ Jürgen MOLTSMANN, *Hermeneutik der Hoffnung*, 97.

i iracionalnost, nego u smislu nadilaženja ljudske logičnosti i ljudske racionalnosti dimenzijom božanstvenosti. Radi se o vjeri u one stvarnosti koje su po prirodno-ljudskim zakonitostima čista nemogućnost (stvaranje iz ničega, uskrsnuće mrtvih), ali su Bogu po njegovoj božanstvenosti moguće.

Zbog te se vjere za Abrahama kaže da je opravdan, a za Mariju da je blažena. U njima se očituje da čovjek koji vjeruje već u samoj vjeri nalazi svoje ispunjenje. A to ispunjenje nije nešto od Boga nego sam Bog. To je ostvarenje Božjeg sna kojim se vodio Bog kod stvaranja čovjeka, da čovjek bude njegov prijatelj i njegova slika. Vjerom Abraham postaje prijatelj Božji, a Marija potpuno ostvarenje Božje slike. U želji za ostvarenjem temeljne čežnje čovjeka da bude kao Bog, koja je spomenuta na početku i kao Evina čežnja, Marija postupa drukčije nego Eva i tu čežnju ostvaruje oslanjanjem na Boga. Ona je povjerovala da je ono što Bog na nama, našim povjerenjem, prepuštanjem i sudjelovanjem može ostvariti, uvijek više i neizmjereno više od onoga što je čovjek sam kadar učiniti. Eva se oslanja na samu sebe do te mjere da se svojom željom za sličnošću s Bogom okreće protiv Boga samoga, udaljava se od Boga i time svoju pozitivnu čežnju izokreće u njezinu suprotnost. Marija je shvatila da je želja biti kao Bog ostvariva samo ostajanjem u Bogu, u njegovoj ljubavi i prijateljstvu s njime. Ona shvaća da se ne može izvan Boga biti Bogu sličan i biti kao Bog. Današnjem čovjeku, koji ima snažne ambicije za životom i ostvarenjem, Marija može biti uzor kako su te ambicije ostvarive samo ostajući u izvoru života, dakle spoznanjem i priznanjem Boga Bogom, a sebe njegovim stvorenjem. Ovo pak kao logičnu posljedicu uključuje poslušnost.

4.2. Vjera kao poslušnost

Promatrajući kako se Bog objavljuje Abrahamu i Mariji vidimo kako on nikada ne objavljuje samo neku istinu o sebi nego samoga sebe i svoju spasiteljsku volju. Njegova riječ jest on sam. Tako i čovjek, odgovarajući vjerom na Božju objavu, ne može prihvatiti samo istinitost Božje riječi nego prihvaća ili odbija Boga kao osobu, i to svojom cjelovitom osobom. *Confessio fidei* očituje se kao stavljanje samoga sebe na raspolaganje istini kojoj je čovjek povjеровao, stavljanje sebe u poslušnost.

Hrvatska riječ poslušnost dolazi od glagola poslušati, čiji je korijen slušati (kao i u lat. ob-audire). Odmah je uočljivo kako sadržajno značenje ove riječi ne slijedi njezino etimološko značenje, koje ovdje pokriva više perceptivno područje slušanja: po-slušati, hvatati neke glasovne podražaje i poruke organom sluha, čuti, počuti. Cjelovito sadržajno značenje riječi poslušati u smislu na

zahtjev odgovoriti, naloženo učiniti, nekome udovoljiti, učiniti kako je traženo (kao i pridjeva poslušan) bliže je grčkoj etimologiji i njome je bolje izraženo. U grčkom jeziku riječ poslušati (*peithomai*, *peitharheo*), kao i suprotnost ne poslušati (*apeitheo*), pridjevi poslušan (*peithes*) i neposlušan (*apeithes*), kao i imenice poslušnost (*peitheia*) i neposlušnost (*apeitheia*), dolaze od korijena *peith-*, koji znači »pouzdati se«. Od istoga se korijena izvode i riječi *peitho* – uvjeravati, nagovarati, i *pistis* – vjera. To pouzdanje-povjerenje-vjerovanje može se odnositi na nečiju izjavu i tada znači povjerovati, ali može se odnositi i na nečiji zahtjev i tada znači poslušati.⁵⁶ Dakle, etimološki gledano, poslušnost spada u domenu povjerenja – vjere. Štoviše, značenja riječi poslušati i (po)vjerovati na neki se način preklapaju, tako da poslušnost zapravo jest vjera.

Štoviše, poslušnost je viši stupanj vjerovanja. Radi se o vjeri pretočenoj u čin sebedarja i iskazanoj tim činom. Govorimo o »elementu ljubavi u vjeri«⁵⁷, o konkretnom svjedočenju vjere činima ljubavi, životom, odnosno o životu koji je osvjedočeno vjerovanje. Možemo reći da je poslušnost, kao element ljubavi u vjeri, zapravo bitan element vjere. Vjera jest poslušnost (usp. Rim 1,5), a poslušnost je moguća samo kao poslušnost vjere (Rim 16,26). Poslušnost je pokazatelj vjere kao što je izvršavanje Riječi pokazatelj ispravnoga slušanja (usp. Mt 7,24-27). Ona, dakle, nije samo jedna odrednica vjere nego njezin vrhunac.

Gledano iz Božje perspektive, iz Božjeg obećanja (*pro-missio*) nužno izrasta ljudsko poslanje (*missio*).⁵⁸ Gledano iz perspektive čovjeka, iz vjere u ostvarenje Božjih obećanja izrasta prihvaćanje poslanja kojim se čovjek stavlja u službu ovih ostvarenja. Čovjek samoga sebe zalaže za ono u što vjeruje. Tako obećanje i poslanje stoje u znaku Božje ponude, vjera i poslušnost u znaku ljudskoga prihvaćanja, a od Boga darovana ljudska sloboda oboje povezuje. Čovjek je slobodan Božja obećanja prihvatiti – povjerovati im ili ih odbiti. Vjera u temelju jest milost, jer Bog izabire koga će osloviti, ali se zbog slobode ljudskoga odgovora radi također i o nemjerljivome dostojanstvu čovjeka, kojemu je darovano smjeti se odazvati na suradnju, biti sugovornikom i partnerom Božjim. Zato odluka čovjeka za vjeru nije odluka kojom se odlučuje tek nešto usputno nego ona znači odlučiti samoga sebe za stvar Božju, za njegov naum i plan spasenja, praktički odreći se samoga sebe i staviti se u odnos služenja

⁵⁶ Oswald BECKER, Glaube, u: *Theologisches Begriflexikon zum Neuen Testament*, I., Wuppertal, ³1972., 560-576, ovdje 560-561.

⁵⁷ Hermann VOLK, Maria, *Mater credentium*, 11.

⁵⁸ Usp. Jürgen MOLTSMANN, Antwort auf die Kritik der Theologie der Hoffnung, u: Wolf-Dieter MARSCH (ur.), *Diskussion über die »Theologie der Hoffnung«*, München, 1967., 201-238, ovdje 204; također Medard KEHL, *Und was kommt nach dem Ende? Von Weltuntergang und Vollendung, Wiedergeburt und Auferstehung*, Freiburg – Basel – Wien, ²2000., 14.

prema samom Bogu. Na Božju vjerodostojnu riječ odgovara se cjelovitim životom ili se uopće ne odgovara.

Zato je abrahamovsko-marijanska vjera, koja je zalaganje samoga sebe za Božje planove, snažan poziv i proziv svakom vjerniku. Riječ Božja nije skup nekih pobožnih savjeta, zapovijedi i propisa nego ovjerovljeno obećanje da će Bog uvijek biti s čovjekom i živi poziv čovjeku na suradnju s njim. Zato ni vjera u Božja obećanja i nada u njihovo ispunjenje ne mogu i ne smiju biti samo mirno iščekivanje Božjih zahvata u svijetu s jedne strane, a s druge strane usredotočenost na sebe i na neko svoje usavršavanje kao pripremu za buduća ispunjenja, poniranje u vlastitu nirvanu. Prava vjera nužno prerasta u *cor inquietum*, nemirno srce koje tjera na otpor protiv svih oblika bezbožnosti, u konačnici protiv smrti kao zadnjeg neprijatelja (usp. 1 Kor 15,26) i svih njezinih manifestacija (zlo, patnja, nepravda, grijeh). Čovjek koji vjeruje ne može se zadovoljiti i izmiriti ni s čim manjim od onoga čemu se vjerujući nada, te se upravo zbog toga sam stavlja na službu ostvarenja te nove stvarnosti koja u njemu i s njim već anticipatorski započinje. Čeznja za obećanom budućnošću rađa »trn u tijelu« u suočenju sa sadašnjom neispunjenošću. Ne radi se o nezadovoljstvu koje rađa ojađenošću nego o potrebi zauzimanja, suradnje i supatnje, želji za čestitim ljudskim stvaranjem i radom, koje pokreće želja da se Božja obećanja, koliko je do nas, već započnu ostvarivati, da se stvar Božja ne odgađa. Marija nam je uzor i poticaj kako je preuzimanje vlastite odgovornosti za svijet pitanje dubine i zrelosti naše vjere.

I na kraju, Abrahamov i Marijin primjer pokazuje kako se samo na vjerodostojnosti izgrađuje autoritet koji može zahtijevati poslušnost. Božji je poziv vjerodostojna riječ upućena ljudskoj slobodi kojoj nudi svoje obećanje. A pozvana sloboda odgovara na Božju riječ povjerenjem i poslušnim predanjem. Tm se suradnjom dviju sloboda obećano počinje ostvarivati. Upravo je ovaj dijalog vjerodostojnog autoriteta i povjerljive poslušnosti ono što bi snažnom dosljednošću trebalo odjeknuti u našim kršćanskim zajednicama. U njima se, uzimajući navedene biblijske primjere, često govori o poslušnosti, ipak rjeđe u kontekstu povjerenja i vjerodostojnosti, koje bi poslušnosti, prema istim biblijskim uzorima, morale prethoditi i iz kojih bi poslušnost, ako želi ostati ljepota i snaga dostojna čovjeka, jedino mogla i trebala proizlaziti.

Summary

MARY – THE NEW ABRAHAM?

Marija PEHAR

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
marijape@yahoo.com

Starting from recognisable theological parallels, like that of »Christ – the new Adam« and »Mary – the new Eve«, this article poses the question of the justification of the parallelism »Mary – the new Abraham«. Starting with the thesis that based on similarities in faith, Mary can be referred to as the new Abraham. The article bases its claims on existential results of research of Abraham's faith as it is presented in two places in the New Testament – Rom. 4:16-22 and Heb. 11:8-19 only to be confronted with Mary's faith as presented primarily in Lk 1 but also in some other places in the New Testament.

The article shows that some fundamental features of both Abraham and Mary's faith are completely compatible and that the similarity between Mary's and Abraham's faith is identified in their obedience to God's almighty power and as such Mary can justifiably be referred to as the new Abraham. She cannot be named as such due to already existing parallelisms between the New and Old Testament however – i.e. in the dialectic sense of the confrontation with Abraham's faith but more so in the continuity of Abraham's faith and its concreteness and actualisation. Mary heads the beginning of God's new people with equal faith as Abraham had when he stood at the head of God's first people. This identical faith of Abraham-Mary gives way to Christological fulfilment which with Mary completes the promise given to her forefathers and shows once again that God's grace always surpasses the boundaries of his promises.

The article concludes that the title »Mary – the New Abraham« is not just another Marion topic but directs us to a possible ecumenical relevancy as well as the significance of existential consistency in the life of the faithful particularly concerning some vital features of Abraham-Mary's faith: faith in God's almighty power and faith as a feature of obedience.

Key words: *Abraham, Mary, faith, obedience, God's word, God's almighty power, »Mary – the New Abraham«.*